

Samenhang in lange termijn veranderingen tussen hersteldomeinen bij mensen met een psychotische stoornis.

Uitgebreide samenvatting van een meta-analyse

Binnen het project meta-analyse beloop heeft Kenniscentrum Phrenos, in samenwerking met Amsterdam UMC locatie AMC en UMCG, een meta-analyse gepubliceerd over de samenhang in lange termijn veranderingen tussen hersteldomeinen bij mensen met een psychotische stoornis. De publicatie is via [deze link](#) te vinden. Hieronder vatten we het artikel samen.

De belangrijkste bevindingen

1. Lange termijn veranderingen in symptomen, maatschappelijk functioneren en cognitie hangen onderling sterk samen en kunnen verbetering onderling versterken bij mensen met een psychotische stoornis.
2. Veranderingen in persoonlijk herstel hangt amper tot niet samen met verbeteringen in symptomen, maatschappelijk functioneren en cognitie. Hier lijkt dus een ander proces aan ten grondslag te liggen.
3. Er werd een sterkere verbetering in combinaties van hersteldomeinen gevonden bij mensen met een korte ziekteduur, vrouwen, mensen zonder schizofrenie diagnose en bij mensen die behandeling ontvingen gericht op het verbeteren van het onderzochte hersteldomein.

Achtergrond en onderzoeksvraag

Mensen met een psychotische stoornis kunnen vastlopen op meerdere levensgebieden (ook wel hersteldomeinen genoemd). Naast de symptomen van een psychotische stoornis kunnen mensen ook vastlopen op hun maatschappelijk functioneren (bijvoorbeeld het vinden van werk of onderhouden van sociale contacten), cognitief functioneren (bijvoorbeeld aandacht en geheugen) en het persoonlijk herstel (bijvoorbeeld gevoel van zingeving of positief beeld over jezelf en de toekomst). In eerder gepubliceerde meta-analyses hebben we al onderzocht in hoeverre mensen met een psychotische stoornis verbeteren op deze hersteldomeinen afzonderlijk. In deze meta-analyse bouwen we hierop voort door te onderzoeken in hoeverre verbeteringen op deze vier hersteldomeinen (maatschappelijk functioneren, symptomen, cognitie en persoonlijk herstel) onderling samenhangen en elkaar versterken, en welke persoonlijke en omgevingsfactoren hierbij een rol spelen. De volgende twee onderzoeksvragen staan hierbij centraal:

1. In hoeverre hangen lange termijn veranderingen in maatschappelijk functioneren, symptomen, cognitie en persoonlijk herstel onderling samen?
2. Welke persoonlijke en omgevingsfactoren bij mensen met een psychotische stoornis dragen bij aan gezamenlijke verbetering van deze hersteldomeinen?

Waar hebben we naar gekeken?

We hebben 109 studies meegenomen die mensen met een psychotische stoornis over minimaal één jaar hebben onderzocht op tenminste twee hersteldomeinen. We hebben voor ieder hersteldomein de veranderscore (de mate van verandering tussen het begin- en eindpunt van het onderzoek) berekend en binnen iedere studie vervolgens de correlatie tussen de veranderscore op het ene en het andere hersteldomein berekend. Daarnaast hebben we gekeken in hoeverre

binnen iedere studie cliënten sterk verbeterden op beide hersteldomeinen, sterk verbeterden op één van beide hersteldomeinen, of licht of niet verbeterden op de onderzochte hersteldomeinen. We hebben de samenhang per studie gebundeld en ingedeeld in samenhang tussen 14 verschillende uitkomsten als onderdeel van de vier overkoepelende hersteldomeinen: maatschappelijk functioneren, symptomen, cognitie en persoonlijk herstel.

Resultaten

We vonden de sterkste en meest consistente samenhang tussen verbeteringen in symptomen en maatschappelijk functioneren. We vonden ook relatief veel samenhang tussen verbeteringen in: 1. Symptomen en cognitie; 2. Maatschappelijk functioneren en cognitie; 3. Symptomen en persoonlijk herstel. Voornamelijk algemene maten van maatschappelijk functioneren, negatieve symptomen en positieve symptomen hangen samen met veranderingen in meerdere hersteldomeinen.

Combinaties van symptomen en maatschappelijk functioneren en van symptomen en kwaliteit van leven verbeterden relatief vaak gezamenlijk sterk, terwijl we relatief vaak weinig gezamenlijke verbetering vonden in combinaties van maatschappelijk functioneren en cognitie.

We vonden tot slot vaker verbetering in meerdere hersteldomeinen bij cliënten met een jonge leeftijd, een korte ziekte duur, bij vrouwen, bij cliënten zonder diagnose schizofrenie en bij cliënten die gerichte behandeling ontvingen voor het onderzochte hersteldomein.

Conclusies en klinische implicaties

In dit onderzoek toonden we aan dat verbetering in symptomen, maatschappelijk functioneren en cognitie vaak onderling samenhangen en elkaar dus waarschijnlijk ook versterken. Voornamelijk negatieve symptomen, positieve symptomen en maatschappelijk functioneren zijn hier centrale domeinen in die veel met andere hersteldomeinen samenhangen. Dit suggereert dat het aanpakken van meerdere van deze domeinen in de klinische praktijk helpt om breed aan het herstel van deze domeinen te werken. Aan de andere kant zien we ook terug dat mensen met een psychotische stoornis beperkt verbeteren op de combinatie van cognitie en maatschappelijk functioneren en dat hier nog bijzondere aandacht voor moet zijn in de praktijk.

In tegenstelling tot de hierboven genoemde hersteldomeinen hangt verbetering in het persoonlijk herstel slechts beperkt samen met veranderingen in de andere hersteldomeinen. Dit geeft aan dat verbetering in symptomen, maatschappelijk functioneren en cognitie zich niet automatisch vertaalt tot een verbetering in de subjectieve ervaring van het herstel.

Doelgroepen die risico lopen op minder sterke verbetering op meerdere hersteldomeinen, en waarvoor speciale aandacht nodig is, zijn mannen, oudere patiënten met een langere ziekte duur en mensen met een schizofrenie diagnose.

Op basis van dit onderzoek kunnen we dus concluderen dat een geïntegreerde aanpak waarschijnlijk helpt bij het verbeteren van symptomen, cognitie en maatschappelijk functioneren. Aan de andere kant is het wel een blijvend aandachtspunt hoe het persoonlijk herstelproces bij mensen met een psychotische stoornis optimaal kan worden verbeterd.

Lars de Winter, Auke Jelsma, Jentien M. Vermeulen, Astrid Vellinga, Jaap van Weeghel, Ilanit Hasson-Ohayon, Cornelis L. Mulder, Nynke Boonstra, Wim Veling & Lieuwe de Haan (2025). Interrelationships of Changes in Outcome Domains in Patients With Schizophrenia Spectrum Disorders: A Meta-Analysis. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 0, 1-21.
<https://doi.org/10.1111/acps.13808>.